

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

I. УСТАВНИ ОСНОВ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Уставни основ за доношење овог закона садржан је у члану 68. став 1. и члану 72. став 1. тачка 6. Устава Републике Србије, којима је утврђено да Република Србија уређује и обезбеђује систем у области борачко-инвалидске заштите, а у буџету Републике Србије обезбеђују се средства за остваривање уставом зајемчених права грађана и законом утврђеног општег интереса у области борачко-инвалидске заштите.

II. РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА И ЦИЉЕВИ КОЈИ СЕ ЖЕЛЕ ЊИМЕ ПОСТИЋИ

1. Садашњу заштиту бораца, војних инвалида, цивилних инвалида рата, цивилних жртава рата, као и чланова њихових породица уређују ранији савезни прописи (1), прописи Републике Србије (2), некадашњи прописи аутономних покрајина Војводине и Косова и Метохије (3), као и прописи локалне самоуправе (4), и то:

(1) Закон о основним правима бораца, војних инвалида и породица палих бораца («Службени лист СРЈ», бр. 24/98, 29/98 и 25/00):

На основу члана 127. овог Закона, на снази су поједине одредбе следећих прописа:

1.1. - Закон о основним правима носилаца «Партизанске споменице 1941.» («Службени лист СФРЈ», бр. 67/72, 40/73, 33/76, 32/81, 68/81, 25/85, 75/85, 44/89, 87/89, 20/90 и 42/90);

1.2. - Закон о основним правима бораца шпанског националноослободилачког и револуционарног рата од 1936. до 1939. године («Службени лист СФРЈ», бр. 67/72, 40/73, 33/76, 32/81, 68/81, 25/85, 75/85, 44/89, 87/89, 20/90 и 42/90);

1.3. - Закон о основним правима лица одликованих Орденом народног хероја («Службени лист СФРЈ», бр. 67/72, 21/74, 33/76, 32/81, 68/81, 25/85, 75/85, 44/89, 87/89, 20/90 и 42/90);

1.4. - Закон о основним правима лица одликованих орденом Карађорђевог ордена с мачевима, орденом Белог орла с мачевима и Златном медаљом Обилића («Службени лист СФРЈ», бр. 67/72, 22/73, 33/76, 68/81, 75/85, 44/89 и 87/89);

1.5. - Закон о борачком додатку («Службени лист СФРЈ», бр. 67/72, 33/76, 32/81, 68/81, 75/85, 44/89, 87/89, 20/90 и 42/90);

2.1. Закон о правима бораца, војних инвалида и чланова њихових породица («Службени гласник РС», број 54/89 и «Службени гласник РС, број 137/04);

2.2. Закон о правима цивилних инвалида рата («Службени гласник РС», бр. 52/96);

2.3. Закон о финансирању удружења бораца ослободилачких ратова Србије («Службени гласник РС», бр. 21/90);

У периоду 1992-1996. године Влада Републике Србије донела је следеће уредбе којима се уређује област борачко-инвалидске заштите, које су и данас на снази:

2.4. - Уредба о материјалном обезбеђењу и другим правима бораца, ратних војних инвалида и цивилних инвалида рата из оружаних акција после 17. августа 1990. («Службени гласник РС», бр. 7/92, 20/92, 31/92, 45/93, 75/93, 8/94, 37/94 и 52/96);

- 2.5. - Уредба о правима на допунску заштиту војних инвалида, корисника породичне инвалиднине и цивилних инвалида рата («Службени гласник РС», бр. 39/92, 45/93, 75/93 и 52/96);
- 2.6. - Уредба о правима ратних војних инвалида, цивилних инвалида рата и чланова породица палих бораца из Републике Српске, односно Босне и Херцеговине, који привремено бораве на територији Републике Србије («Службени гласник РС», 84/92 и 52/96);
- 2.7. - Уредба о висини месечних новчаних примања из области борачко - инвалидске заштите («Службени гласник РС», бр. 8/94 и 37/94)
- 2.8. - Уредба о повећању примања корисника инвалидског додатка и материјалног обезбеђења по прописима из борачко - инвалидске заштите и заштите цивилних инвалида рата («Службени гласник РС», бр. 75/93 и 52/96);
- 2.9 - Уредба о начину остваривања права припадника Југословенске војске у отаџбини и Равногорског покрета у области борачко-инвалидске заштите («Службени гласник РС», бр. 51/05).

(3) Уставним Законом о изменама и допунама Уставног закона за спровођење Устава Републике Србије («Службени гласник РС», бр. 20/93) прописи аутономних покрајина Војводине и Косова и Метохије стављени су ван снаге. Међутим, овим законом прописано је да се права призната на основу тих прописа остварују до доношења одговарајућег републичког закона из ове области. Прописи аутономних покрајина, на основу којих се остварују наведена права, су:

- 3.1. - Закон о правима бораца и војних инвалида («Службени лист САП Војводина, бр. 19/85, 31/86, 32/88, 15/89, 1/90, 9/90 и 37/90);
- 3.2. - Закон о материјалном обезбеђењу и здравственој заштити учесника НОР-а («Службени лист САП Косово и Метохија», бр. 5/79, 5/82, 52/86, 17/87, 41/87, 12/88, 25/89 и 29/89) и
- 3.3. - Закон о инвалидском додатку и другим правима војних инвалида («Службени лист САП Косово и Метохија», бр. 24/79, 5/82, 52/86, 41/87, 12/88 и 29/89).

(1) Законом о основним правима бораца, војних инвалида и породица палих бораца који је Савезна скупштина СРЈ донела 12. маја 1998. године, а који је у примени од 1. јула 1998. године, извршена је кодификација дотадашњих савезних прописа из области борачко-инвалидске заштите и уређена су основна права из ове области која су везана за телесно оштећење или су у вези са погибијом члана породице.

Након доношења Уставне повеље Државне заједнице Србија и Црна Гора ова законска надлежност у целини је пренета на републички ниво, а наведени закон је наставио да се примењује као пропис Републике Србије, све до доношења одговарајућег републичког закона. Актуелни догађаји у земљи настали после доношења овог закона (оружане акције на територији АП Косово и Метохија и југу Србије, рат у СРЈ 1999. године, велики прилив избеглица из република бивше СФРЈ од којих су многи били корисници права из области борачко-инвалидске заштите, доношење прописа о признавању права из области борачко-инвалидске заштите припадницима Југословенске војске у отаџбини и Равногорског покрета, одређени проблеми настали у вези решавања поднетих захтева и исплате признатих права и др.) захтевају нормативно уређење насталих проблема и превазиђених законских решења.

(2) Сада важећи прописи Републике Србије из ове области уређују допунску заштиту бораца и корисника основних права по наведеном савезном закону, као и потпуну заштиту цивилних инвалида рата, цивилних жртава рата и чланова њихових породица. Ова заштита, поред осталог, условљена је и породичним и материјалним приликама домаћинства корисника. И ови прописи су превазиђени, с обзиром да је републички закон донет још 1989. године, и захтевају уређење ове области према новонасталим околностима.

(3) На основу Уставног закона за спровођење Устава Републике Србије задржана су права која су у овој области призната по прописима АП Војводина и АП Косово и Метохија, до доношења одговарајућег републичког закона. Како овај закон, у међувремену, није донет призната права се и даље остварују по наведеним покрајинским прописима. Ова права су аналогна правима утврђеним републичким прописима, уз постојање разлика у погледу назива права, круга корисника обухваћених заштитом, обима права и услова за њихово остваривање. Стога и ово захтева потребу јединственог регулисања ове заштите на територији целе Републике.

(4) Допунском заштитом бораца, по прописима органа локалне самоуправе, штите се борци којима није обезбеђена заштита по горе наведеним прописима (или се већ признатим корисницима обезбеђује шири обим права), у оквиру средстава које обезбеђује сама општинска (односно градска) управа. Републичка регулатива, такође, непосредно утиче на овај ниво заштите.

Предложеним Нацртом закона по први пут се, јединствено за територију Републике Србије, уређује област борачко-инвалидске заштите и заштите цивилних инвалида рата, врши се усклађивање наведених прописа са Уставом Републике Србије и истовремено се врши кодификација свих прописа у овој области. Наиме, предложеним Нацртом закона реализује се од раније присутна идеја да се укупна законодавна материја из ове области уреди једним прописом. Разлози за такав приступ су вишеструки, од суштинских (јер се ради о материји која је повезана истим основним опредељењима на којима се заснива конституисање права одређених категорија грађана), до правно-техничких, јер се у оквиру једног закона сажимају сви битни елементи и критеријуми за категоризацију корисника права, врсте права и начин њиховог коришћења, обезбеђује бољи преглед материје, стварају услови за бољу практичну примену законских решења и тиме обезбеђивање већег степена законитости у овој области.

Нацртом закона настоји се да се материја у овој области уреди тако што ће се кроз конституисање права и заштите која се обезбеђује грађанима афирмисати трајна вредност борбе за одбрану независности, суверености и уставног поретка земље - као вид националног признања и накнаде штете. На тој основи, Нацрт закона садржи решења како за будућност, тако и у односу на догађаје у ближој и даљој прошлости везане за ратна збивања и оружане акције у миру.

Досадашња сагледавања материјалног и социјалног положаја ове категорије корисника показала су да постоје бројни проблеми и потреба за појачаном заштитом појединих од ових корисника. Полазећи од опредељења да се задржи износ основице за одређивање примања и износи тих примања, исти су исказани процентуално од просечне нето зараде у Републици (без пореза и доприноса) и у износима који се остварују по сада важећим прописима. Међутим, имајући у виду (несумњиво) могуће повећање броја корисника права (с једне стране) и неопходност реализације овог закона у оквиру смањених финансијских средстава од сада ангажованих средстава (с друге стране) овим законом нису прописана поједина права која се у

досадашњој пракси нису остваривала или су се делимично остваривала уз велике тешкоће или су (по својој природи) предмет регулисања других системских прописа. Сем тога, за признање појединих других права (условљених породичним и имовинским приликама домаћинства корисника) прописани су рестриктивнији услови. Ради остваривања овог циља, Нацртом закона прописан је и другачији начин усклађивања права, који ће бити неповољнији у односу на сада постојећи.

Нацрт закона садржи и знатан број других измена и нових решења за спровођење основних материјално - правних одредаба којима су уређени услови за остваривање права у овој области. Већина тих решења односи се на прецизирање одређених појмова, поступка за остваривање права, доказна средства, услове за коришћење права, надзор над извршавањем овог закона и др.

III. НАЧЕЛА НА КОЈИМА СЕ ЗАСНИВА НАЦРТ ЗАКОНА

Нацрт закона заснован је на следећим начелним принципима:

- да се права утврђена овим законом заснивају на принципима накнаде штете и националног признања;
- да су у питању лична права грађана: бораца, војних инвалида, цивилних инвалида рата и чланова њихових породица;
- да се друга права корисника из ове области која нису непосредно везана за настанак телесног оштећења, односно погибију неког лица (професионална рехабилитација, права из пензијског и инвалидског осигурања, права из области радних односа и др.), регулишу одговарајућим системским прописима и у њима, по потреби, изразе специфичности заштите ове категорије грађана;
- да обим заштите чланова породица не буде већи од заштите коју би носилац права могао да оствари по овом закону.

IV. ОБЈАШЊЕЊЕ ПРЕДЛОЖЕНИХ ПОЈЕДИНАЧНИХ РЕШЕЊА И ОСНОВНИХ ПРАВНИХ ИСТИТУТА

Нацрт закона о борачко-инвалидској заштити састоји се из десет поглавља, и то:

- уводне одредбе;
- корисници права;
- права и услови за остваривање права;
- остваривање права;
- управа за борачко-инвалидску заштиту;
- поступак за остваривање права;
- обезбеђивање средстава за остваривање и коришћење права;
- надзор над радом органа у вршењу поверених послова државне управе;
- казнене одредбе;
- прелазне и завршне одредбе.

1. Уводне одредбе, чл. 1. до 3. Нацрта закона

Чланом 1. утврђује се **круг корисника** чија се права уређују: борци, ратни и мирнодопски војни инвалиди и цивилни инвалиди рата, чланови њихових породица и чланови породица палих бораца и цивилних жртава рата.

Чланом 2. утврђен је основ за образовање Управе за борачко-инвалидску заштиту у циљу ефикаснијег обављања извршних и са њима повезаних стручних послова борачко-инвалидске заштите и заштите цивилних инвалида рата, унапређивања развоја те заштите, неговања традиција ослободилачких ратова Србије, заштите споменика и спомен обележја бораца и сарадње са борачко-инвалидским организацијама. Надлежности управе разрађене су чланом 123. а почетак рада утврђен чланом 178. овог закона.

Чланом 3. утврђени су **принципи** на којима су заснована права утврђена овим законом, односно на принципу националног признања и принципу накнаде штете. Изричито навођење ових принципа је новина у законској регулативи у области борачко-инвалидске заштите, иако су и досадашњи прописи били засновани на тим принципима, што се потврдило како у управној и судској пракси, тако и у правној теорији.

2. Корисници права, чл. 4 до 24. Нацрта закона.

Члан 4. на другачији начин прописује ближе околности релевантне за дефинисање **појма борца** и рокове трајања околности са становишта услова за остваривање права предвиђених законом:

- 1) учешће у оружаним акцијама од 17. августа 1990. године до 27. априла 1992. године (очување суверености, независности и територијалне целокупности СФРЈ);
- 2) учешће у оружаним акцијама предузетим за време мира ради одбране суверености, територије, независности и уставног поретка СРЈ, односно Државне заједнице СЦГ;
- 3) учешће у рату у СРЈ од 24. марта до 26. јуна 1999. године;
- 4) учешће у евентуалном рату за циљеве одбране Србије и Црне Горе; учешће у евентуалној оружаном акцији предузетој за време мира за циљеве одбране Србије и Црне Горе (евентуални будући рат, односно будуће оружане акције у миру);

Суштина наведеног начина регулисања је да се оваквим орочавањем времена трајања оружаних акција и у вези са тим одређивање појединих делова територије бивше СФРЈ искључује могућност да се учесницима оружаних акција на територијама република бивше СФРЈ (тј. ван територије СРЈ, односно Државне заједнице СЦГ) после 27. априла 1992. године призна својство борца у смислу овог закона, чиме се практично врши затварање рокова.

Борцима ранијих ратова (априлског рата – од 6. до 17. априла 1941. године и НОР-а) сматрају се припадници Војске Краљевине Југославије, партизанских одреда, Народноослободилачке војске и партизанских одреда Југославије, односно Југословенске армије, као и припадници Југословенске војске у отаџбини и Равногорског покрета, у периоду од 17. априла 1941. године до 15. маја 1945. године.

Својство борца, за признавање права по овом закону, везано је за држављанство Републике Србије, с обзиром на преношење ове регулативе на републички ниво.

При дефинисању појма **ратног војног инвалида** одредбама чл. 6. до 9. прописују се услови за стицање тог својства – оштећење организма од најмање 20% задобијено под околностима из члана 4. (којом је дефинисан појам борца), као и под околностима вршења војних дужности у иностраној земљи и за време ратног заробљеништва. Нацртом закона прописани су случајеви у којима својство ратног војног инвалида може остварити и странац – под условом да по том основу ово својство не може остварити од друге државе.

Одредбе чл. 10. до 16. дефинишу појам **мирнодопског војног инвалида**, опредељујући околности вршења војне службе релевантне за стицање тог својства, круг лица и посебне услове, при чему су заштитом обухваћени: војници на служењу војног рока, студенти војне академије, ученици средње војне школе, слушаоци школе за резервне офицере и лица у резервном саставу Војске СЦГ. Својство мирнодопског војног инвалида не могу остварити лица на професионалној војној служби и припадници Министарства унутрашњих послова, односно Безбедносно информативне агенције, јер су заштићени прописима из радних односа.

Члан 15. дефинише да се нехат не сматра кривицом у смислу чл. 10. и 12. Закона.

Чланом 16. дефинисан је појам **вршења војне службе**, односно дужности у вези са службом у војсци.

Одредбама чл. 17. и 18. дефинисани су појмови **цивилног инвалида рата** и **цивилне жртве рата**. Новина је да се цивилним инвалидом рата, односно цивилном жртвом рата сматра и лице које је жртва терористичког напада у иностранству на дипломатско или конзуларно представништво Србије и Црне Горе. По садашњем пропису ова лица могу да остваре статус мирнодопског војног инвалида. Ово решење је и изузетак у односу на опште правило за цивилне инвалиде рата по коме је релевантно само оштећење организма настало на територији Републике Србије.

Одредбе чл. 19. до 24. дефинишу појмове **породице палог борца, умрлог борца, војног инвалида, цивилног инвалида рата и цивилне жртве рата, као и појам уже породице**. Новина је да су, у односу на досадашње прописе, из законске заштите искључени брат, сестра и ванбрачни супружник палог борца. Прецизиран је појам издржавања – упућивањем на утврђивање ове околности по прописима којима се уређују односи у браку и породици.

3. Права и услови за остваривање права, чл. 25. до 104. Нацрта закона

Одредбама чл. 25. до 104. појединачано по појединим категоријама корисника, наведена су **права** која се могу остваривати, уколико се испуне посебни услови прописани у каснијим одредбама.

Члан 32. даје правни основ да органи локалне самоуправе могу својим прописима утврђивати и друга права у овој области, већи обим права од обима права утврђених овим законом и повољније услове за њихово остваривање, уколико у свом буџету за то обезбеде потребна средства.

Одредбама чл. 33. до 36. утврђени су општи услови за остваривање права: начин утврђивања процента инвалидитета и разврставање инвалида у групе инвалидитета.

Чланом 37 прописан је **основ за утврђивање износа права** по овом закону. То је просечна зарада без пореза и доприноса у Републици из месеца који претходи месецу ступања на снагу овог закона. Овим чланом предвиђен је нов начин усклађивања права која се признају у месечним износима, с обзиром да ће се усклађивање вршити квартално - у складу са кретањем трошкова живота и просечне зараде запослених на територији Републике у претходном кварталу (у проценту који представља збир половине процента раста, односно пада трошкова живота и половине процента раста, односно пада зарада). Овакав начин усклађивања је неповољнији од начина усклађивања износа права по садашњим прописима и у наредним годинама ће довести до реалног пада односно споријег раста износа примања признатим корисницима. Међутим, овакав начин усклађивања, као повољнији, задржан је само за ову област и представља изузетак у односу на начин усклађивања права у систему пензијског и инвалидског осигурања и систему социјалне заштите (по коме се врши усклађивање права два пута годишње и само у складу са кретањем трошкова живота).

Наведени реални пад признатих износа права ће се одразити код свих права по нацрту закона која се исплаћују у месечним износима осим код борачког додатка, годишњег новчаног примања за опоравак и права на материјално обезбеђење. Наиме, борачки додаток и годишње новчано примање за опоравак одређују се према просечној заради из месеца који претходи месецу за који се исплаћује право, а код материјалног обезбеђења прописано је обавезно годишње превођење (поновно утврђивање износа права према приходима корисника и чланова његовог домаћинства из претходне године – у односу на просечну зарату у Републици без пореза и доприноса из те године), износ права ће се задржати у одређеној сразмери према просечној заради (уз реалан пад у току године због новог начина усклађивања износа, али без даљег континуираног пада).

Чланом 38. утврђени су **износи личне инвалиднине** која припада војним инвалидима и цивилним инвалидима рата. Задржан је садашњи износ основне личне инвалиднине утврђен законом, док је износ допунске личне инвалиднине који је утврђен Уредбом Владе Републике Србије потпуно укинут инвалидима I групе, а осталим групама признат у делимичном износу. Наиме, с обзиром да је учешће допунске инвалиднине у укупном износу личне и допунске инвалиднине значајније код нижих група, то је допунска лична инвалиднина задржана у процентуално већим износима од износа садашњих допунских инвалиднина код тих група (X група – 100%, IX група – 88,59, VIII група – 72%, VII група – 38,48%, VI група – 23,74%, V група – 18,17%, IV група – 13,66%, III група – 9,97%, II група – 4,5% и I група – 0% - наведени су процентуални износи од износа садашњих допунских инвалиднина, у којима су задржане те инвалиднине). Збир досадашње основне инвалиднине и допунске личне инвалиднине утврђен је као једно право – које је исказано у одговарајућем процентуалном износу од основа за утврђивање права по овом закону.

Чланом 39. прописани су услови под којима чланови породице палог борца, умрлог војног инвалида I до VII групе и чланови породице лица које је погинуло или умрло као војно лице у мирнодопским условима, могу остварити **породичну инвалиднину**. Услови су, у односу на садашње, пооштрени у погледу година живота са којима супружник може остварити ово право – удова са 48 година, односно удовац са 53 година (до сада удова са 45 година, удовац са 50 година), чиме је извршено усклађивање овог услова са прописима о пензијском и инвалидском осигурању у погледу могућности стицања права на породичну пензију. Досадашњи појам неспособности за привређивање детета, који је био непрецизан и стварао проблеме у примени, замењен је појмом неспособност за рад (потпун губитак радне способности, а за децу – неспособност утврђена по прописима о разврставању деце ометене у развоју, сходно

прописима о пензијском и инвалидском осигурању). Услов везан за школовање је прецизиран везивањем степена школовања са одређеним годинама живота, које решење је аналогно решењу из прописа из пензијског и инвалидског осигурања у погледу остваривања права на породичну пензију.

Одредбама чл. 40. и 41. предвиђена су решења у којима се одређује ко има прече право на породичну инвалиднину у случају када то право користи шири круг чланова породице.

Одредбама чл. 42. до 45. прописује се начин одређивања износа породичне инвалиднине за самосталног корисника и сауживаоце и утврђују износи овог права. Задржан је садашњи износ породичних инвалиднина утврђених законом (основна, по палом борцу, и увећане породичне инвалиднине). Допунска породична инвалиднина утврђена Уредбом владе Републике Србије у потпуности је укинута. С обзиром на мали износ основне породичне инвалиднине која припада породици умрлог војног инвалида, допунска породична инвалиднина здржана је уз ову инвалиднину у износу од 18,85% од износа садашње допунске породичне инвалиднине и исказана као право на породичну инвалиднину у једном износу.

Начин одређивања износа основне и увећаних породичних инвалиднина је другачије уређен у односу на садашња решења. Увећане породичне инвалиднине, као самостална права, нису прописане Нацртом закона, али су садржане у таксативно наведеним појединачним основима за признање овог права, при чему су у новоутврђеним износима за описани случај садржане све инвалиднине утврђене законом (основна и обе увећане породичне инвалиднине). Такође, задржани су и сви основи утврђени по садашњим прописима за признавање основних и увећаних породичних инвалиднина. Досадашњи неограничени број могућих сауживаоца је ограничен на највише четири (основни корисник и највише до три сауживаоца). Дакле, три садашње врсте породичних инвалиднина преведене су на једну, која се признаје под истим условима и у истим износима као и претходне. Тиме су отклоњене све сада присутне дилеме и тешкоће у примени важећих прописа и исплати признатих права.

Члан 46. одређује да и војни инвалид, под законом предвиђеним условима, може остварити право на породичну инвалиднину, што је и до сада био случај.

Одредбама чл. 47. до 49. прописано је право на **додатак за негу**. За војне инвалиде и цивилне инвалиде рата право је задржано без промене у погледу поступка признања и износа права. Измена је извршена у делу који се односи на кориснике овог права по основу признатог материјалног обезбеђења (досадашњег права на месечно новчано примање), тиме што је уместо садашња два степена додатка за негу прописан само један степен и то као четврти степен, али у износу досадашњег првог степена. Ово решење је повољније за кориснике садашњег другог степена јер ће након извршеног превођења остваривати право у износу 36% од основа – уместо досадашњег износа 24% од основа. Овом праву аналогно је право на повећање месечног новчаног примања због везаности за постељу (по закону АП Војводина) које ће се, такође, провести на додатак за негу IV степена.

Одредбама чл. 50. и 51. уређено је право на **ортопедски додатак**, без промена у односу на досадашње прописе.

Одредбама чл. 52. до 56. уређено је право на **здравствену заштиту и друга права у вези са остваривањем здравствене заштите** које могу да остваре инвалиди, цивилни инвалиди рата и корисници породичне инвалиднине, под условом да то право не могу остварити по другом

основу. Као и по сада важећем законском решењу право се остварује у обиму, на начин и по поступку прописаном за запослене у области здравства, а за кориснике породичне инвалиднине у обиму који је прописан за чланове породице запослених у области здравства. Овим правом нису обухваћена деца војног инвалида од I до VII група и супружници војних инвалида I до IV групе јер се они могу здравствено осигурати по том инвалиду као носиоцу осигурања, сходно одредбама чл. 17, 22. и 24. Закона о здравственом осигурању («Службени гласник РС», 107/05).

Чланом 55. прописано је право војног инвалида на накнаду зараде исплаћене у мањем износу од основа за наканду уколико је, за наведене случајеве, био спречен за рад.

Чланом 56. прописани су основи за ослобађање војног инвалида и корисника породичне инвалиднине од плаћања трошкова за коришћење здравствене заштите.

Чланом 57. прописано је **право војних инвалида на партиципацију за медицинско-техничка помагала**, односно на накнаду трошкова личног учешћа војног инвалида у набавци медицинско-техничких помагала, оствареног по прописима у области здравства (Законом о здравственом осигурању уведен је нов термин: медицинско-техничка помагала, уместо досадашњег назива: ортопедска и друга помагала). Овим је укинута садашње самостално право на ортопедска и друга помагала које је припадало војним инвалидима за оштећење организма по основу кога им је признат војни инвалидитет. Ово са разлога што се право у потпуности може остварити по прописима из области здравства. Сем тога, досадашње право је доводило до двоструког издвајања средстава за ову намену и то непосредно – кроз плаћање трошкова израде ортопедског помагала које је војни инвалид остварио – и посредно - преко рефундације средстава за остваривање права на здравствену заштиту, односно плаћањем доприноса за здравствено осигурање војних инвалида надлежним фондовима здравственог осигурања. Накнада партиципације за медицинско-техничка помагала војним инвалидима је прописана, само за помагала која су у вези са оштећењем организма по основу којих им је признат војни инвалидитет.

Одредбама чл. 58. до 62. прописано је право на **борачки додатак**, поступак и услови за његово остваривање и износ права. У односу на садашње одредбе о овом праву, прецизније су наведени случајеви у којима борац не може остварити право. За исплату овог права претпоставља се остваривање зараде, а ако се она не остварује, од утицаја ће бити минимална зарада. Право не припада кориснику за време привремене спречености за рад или привремене незапослености. Износ исплаћен на име остваривања овог права не улази у основ за одређивање права по прописима о пензијском и инвалидском осигурању.

Основ за одређивање права је мањи од садашњег (уместо просечне зараде без пореза и доприноса увећане 30%, сада прописани основ је просечна зарада без пореза и доприноса из месеца који претходи месецу за који се признаје зарада). Обрачун овог права вршиће се тромесечно.

Одредбама чл. 63. и 64. прописано је право на **накнаду за време незапослености**. Право је законом о основним правима бораца, војних инвалида и породица палих бораца прописано за ратне војне инвалиде из оружаних акција после 17 августа 1990. године од I до IV групе, а Уредбом Владе Републике Србије и за ратне војне иинвалиде од I до X групе у различитим износима. Новина је да се Нацртом закона прописује као право ратних војних инвалида од I до VII групе. Прецизирају се случајеви у којима корисник не може остварити ово право и обавеза корисника да свака три месеца достави доказе о испуњености услова за остваривање овог права (члан 140.). Чланом 171, као прелазно решење, прописано је да ратни војни инвалиди VIII, IX и

X групе који су ово право остварили по прописима који се стављају ван снаге, могу остваривати ово право до 31. децембра 2006. године, тј. у периоду у коме се може очекивати да ће решити питање незапослености.

Одредбама чл. 65. до 77. уређују се круг корисника, услови и поступак за остваривање **права на материјално обезбеђење** (досадашње право на месечно новчано примање, а по прописима АП Војводине и Косово и Метохија – новчана помоћ, инвалидски додатак, основна новчана накнада и изузетна новчана накнада). Круг корисника овог права је проширен у односу на досадашње: укључени су и борци – припадници Југословенске војске у отаџбини и Равногорског покрета, као и сви борци НОР-а до 15. маја 1945. године (по садашњем републичком закону овом заштитом су обухваћени борци НОР-а до 31.12.1943. - мушкарци, односно до 31.12.1944. године – жене; по закону АП Косово и Метохија – борци НОР-а до 01.11.1944. године; по закону АП Војводине – борци НОР-а до 15.05.1945. год.). Овим решењем изједначени су сви борци на територији Републике Србије у погледу датума који се узима у обзир.

Материјално обезбеђење представља основни вид материјалне заштите бораца, као и чланова породица умрлих бораца, умрлих цивилних инвалида рата и цивилних жртава рата. Осталим корисницима ово право представља допунску материјалну заштиту (поред основних права). Ово право не представља трајни вид заштите (за разлику од инвалиднине), јер је у зависности од прихода корисника и чланова корисничког домаћинства. Промене прихода домаћинства могу довести до повећања, смањења или губитка даљег коришћења овог права.

Новине овог решења, у односу на досадашње прописе, чине:

- апсолутну сметњу за остваривање овог права по садашњим прописима представљају: радни однос, предузетничка односно самостална делатност, накнада зараде за време незапослености и изузетно месечно новчано примање; поред ових, као апсолутна сметња уводи се и материјално обезбеђење по прописима из области социјалне заштите (члан 67.);
- повећана је старосна граница, односно године живота са којима се корисник сматра неспособним за рад (са 60 година на 63 године – за мушкарце, односно са 50 година на 58 година – за жене), чиме је ова неспособност усклађена са неспособношћу која је утврђена прописима из области пензијског и инвалидског осигурања (члан 68.);
- прописани су нови приходи који (поред сада постојећих: пензија, приход од пољопривреде, приход од обављања самосталне делатности и зарада из радног односа) утичу на право, и то: приход од покретне или непокретне имовине (поред прихода од пољопривреде), приход од капитала, обављања самосталне делатности, односно приватног предузетништва и месечна новчана примања по прописима из области борачко-инвалидске заштите (чл. 69. и 70.);
- чланови уже породице корисничког детета (унук, зет и снаха) који са корисником живе у заједничком домаћинству укључени су у деоби прихода који терете корисника и у случају када имају сопствених прихода, с тим што се и њихови приходи узимају од утицаја на право (до сада су учествовали у деоби утицајних прихода ако немају сопствених прихода, а њихови приходи нису били од утицаја) - члан 71.;
- учињена је правна претпоставка да заједничко домаћинство постоји и када корисник и чланови његове уже породице и уже породице његовог детета живе у истом стану, односно у истој породичној кући или на истом пољопривредном газдинству (члан 71. став 2.);

- утврђен је само један износ додатка за самохраност за све самохране кориснике који износи 40% од основа, који је до сада износио 42% за самохране кориснике без катастарског прихода и 21% за кориснике са катастарским приходом (члан 74.);
- број могућих сауживаоца овог права ограничен је на четири корисника (члан 76.).

Посебно се мора истаћи да се основ за утврђивање овог права и имовински цензуси одређују према просечној заради у Републици (без пореза и доприноса) из године која претходи години одлучивања, као и да се приходи од утицаја на право узимају из те године.

Наведене новине знатно поштравају услове за признање права на материјално обезбеђење. Процењено је да ће, услед тога, доћи до смањења за око 50% признатих корисника овог права. Истовремено, због померања датума учешћа у НОР-у за све борце НОР-а до 15.05.1945. године, као и због стварања могућности да ово право остваре новопринати борци НОР-а - припадници Југословенске војске у отаџбини и Равногорског покрета, процењује се да ће доћи до повећања броја корисника овог права за око 50%. Дакле, у односу на садашњи број корисника стање се неће битније изменити.

Чланом 78. прописана је могућност поновног признања **«Партизанске споменице 1941»**, на начин и под условима под којима је остваривана и у ранијем периоду, до затварања рокова, односно до 31.12.2007. године. Ово је учињено због настојања да се у правима изједначе сви учесници НОР-а, а имајући у виду да се установљава и **«Равногорска споменица 1941»**.

Одредбама чл. 79. и 80. установљена је **«Равногорска споменица 1941»**, уз прописивање начина и услова за њено остваривање. Она не представља ново право, јер је садржана и у сада важећим прописима.

Чланом 81. прописано је право на **изузетно месечно новчано примање**, које се, слободном оценом посебне комисије (коју образује Народна скупштина), може признати борцима НОР-а који не испуњавају услове за признавање права на материјално обезбеђење, имајући у виду степен њихових заслуга у НОР-у и ранијим ратовима и друге околности. Сада важећим прописима није утврђен износ овог права. Овај износ по садашњим прописима по слободној оцени је одређивала сама Комисија, при чему се у пракси држала износа утврђених за кориснике месечног новчаног примања. Нацртом закона износ овог права је изричито прописан у висини пуног износа материјалног обезбеђења, односно у износу 70% од основа – просечне зараде без пореза и доприноса у Републици.

Чланом 82. прописано је право на **стално месечно новчано примање**. Ово право, по сада важећим прописима, представља пасивно право, односно задржано је прелазним и завршним одредбама Закона о основним правима бораца, војних инвалида и породица палих бораца. Нацртом закона прописано је као активно право – због установљавања **«Равногорске споменице 1941»**. Ово стога што би, без могућности остваривања овог права, носиоци **«Равногорске споменице 1941»** били без икакве материјалне заштите. Признањем овог права (уколико би испунили и друге прописане услове) испунили би битни услов и за признање примања на име разлике између гарантованог износа и оствареног сталног месечног новчаног примања. Право је учињено активним и за носиоце **«Партизанске споменице 1941»** због изједначења свих бораца НОР-а. Износ овог права, по сада важећим прописима, је 85% од просечне зараде у Србији и Црној Гори увећане 30%. Нацртом закона одређује се мањи износ: просечна зарада у Републици из претходне године, без пореза и доприноса.

Чланом 83. пренето је, без измена, сада важеће право на додатак на име разлике између 85% од гарантованог износа за носиоце «Партизанске споменице 1941» (утврђеног прописима којима се уређује пензијско и инвалидско осигурање) и оствареног сталног месечног примања из члана 83. Нацрта закона. Право је пренето из сада вежећих прописа без измена, осим измене назива права: **примање разлике између гарантованог износа и оствареног сталног месечног новчаног примања**. Нацртом закона створена је могућност да ово право могу остварити и носиоци «Равногорске споменице 1941».

Чланом 84. Нацрта закона прописано је право на **годишње новчано примање за опоравак** носиоца Споменице. Ово право је по сада важећим прописима пасивно право, односно задржано је прелазним и завршним одредбама Закона о основним правима бораца, војних инвалида и породица палих бораца. Нацртом закона прописано је као активно право – због новог круга корисника - носилаца «Равногорске споменице 1941». Садашњи износ овог права је просечан износ зараде из задњег тромесечја претходне године увећан 30%, а Нацртом закона се утврђује нова основица за исплату: просечна месечна зарада у Републици без пореза и доприноса из месеца који претходи месецу у којем се врши исплата. Ово решење је предложено због садашњег кашњења у исплати права, због чега долази до обезвређивања износа, као и због тога што садашњим прописом није прецизиран дан доспећа исплате права.

Одредбама чл. 85. до 91. прописан је начин **решавања стамбених потреба** ратних војних инвалида и породица палих бораца из оружаних акција после 17. августа 1990. године и рата у СРЈ 1999. године. Иако се ради о новом праву корисника, потребно је истаћи да се у суштини ради о новом правном институту који ствара **могућност** за решавање стамбених потреба најугроженијих корисника. Прописује се да ће се реализација стамбених потреба наведених корисника вршити преко посебно основаног Фонда. Финансијска средства, за реализацију својих активности Фонд би обезбеђивао из више извора (буџетска средства, донације, средстава од откупа станова датих у закуп и др.). Уређени су начин оснивања Фонда, органи Фонда и прописани основни услови за остваривање овог права. Посебне услове и поступак за решавање стамбених потреба прописала би, посебним актом, Влада.

Одредбама члана 92. до 94. утврђено је право војних инвалида I групе на **путничко моторно возило**. У односу на решења овог права по сада важећим пропису, новина је да ће се путничко моторно возило које се додељује инвалиду прилагодити његовом телесном оштећењу (што је повољније за корисника).

Одредбама чл. 95. до 96. прописани су начин и услови за остваривање **накнаде трошкова путовања** (коју чине: накнада трошкова превоза и дневница за путовање и боравак у друго место). Право је пренето из сада важећег савезног и републичког закона, без суштинских измена, осим измене износа дневнице (по савезном закону она износи 50% од износа дневнице за службена путовања савезних органа, а по републичком закону 8% од просечне месечне зараде). Нацртом закона иста се утврђује у пуном износу дневнице за службена путовања запослених у државним органима у републици, без трошкова ноћења.

Одредбама чл. 97. до 101. прописани су услови и начин остваривања права на **бесплату и повлашћену вожњу** носилаца Споменице, војних инвалида, цивилних инвалида рата и корисника породичне инвалиднине. Право је пренето из сада вежећег Закона о основним правима бораца, војних инвалида и породица палих бораца, без битних измена.

Одредбама чл. 102. до 104. прописани су услови и начин остваривања права на **помоћ у случају смрти** корисника по овом закону. Право садржи једнократну новчану помоћ и накнаду трошкова превоза корисника који умре ван свог пребивалишта, као и почасту приликом сахране носиоца Споменице. Исплаћује се члану домаћинства умрлог корисника или лицу које се о њему старало. Ово право је садашњим прописима утврђено у разним облицима, у различитим износима и за различит круг корисника. Сада се признаје свим корисницима – у истом износу (који је повољнији за све кориснике, осим за инвалиде I и II групе).

Одредбом чл. 105. и 106. прописана је могућност оснивања **удружења** корисника права по овом закону и удружења за неговање и развијање ослободилачких традиција. Средства за финансирање програмских начела и циљева, као и рада и активности **репрезентативних** удружења обезбеђивала би се у буџету Републике. Ово је новина у прописима из ове области. Финансирање програмских активности и рада ових удружења сада се врши на основу посебног закона који је непотпун и непрецизан јер, изричито, не одређује критеријуме за избор удружења која се финансирају, нити критеријуме за избор њихових активности које би се финансирале. Тај закон би се ставио ван снаге усвајањем Нацрта закона. Одредба је унета и поводом захтева борачко-инвалидских удружења.

4. Остваривање права, чл. 107. до 122. Нацрта закона

Одредбама чл. 107. до 119. уређена су питања везана за коришћење и престанак права признатих по овом закону. У основи, задржана су решења из садашњих прописа. Битне новине у односу на садашња решења су:

- чланом 107. задржано је основно решење да се права признају од првог дана наредног месеца по подношењу захтева. Међутим, није предвиђено и решење да се права признају и три месеца уназад, уколико је захтев поднет три месеца по испуњењу услова за признање права; изведена права признају се од дана када је кориснику коначним решењем признато основно право;
- одредбом члана 111. прописано је да корисник права по овом закону који је остварио и право на накнаду штете по истом основу а по другом пропису, не може користити месечна примања по овом закону за период за који има утицаја остварена накнада штете; до сада су корисници истовремено остваривали право на накнаду штете по више основа (судски поступак, законски прописи из ове области и др.);
- месечна примања по овом закону не припадају корисницима који имају место боравка или пребивалишта ван територије Републике (члан 116.), што до сада није био случај јер су се примања исплаћивала и корисницима са пребивалиштем у иностранству;
- новина је да се Нацртом закона омогућава да редовна месечна давања могу бити предмет извршења или обезбеђења и то до половине за обавезе законског издржавања, односно до трећине за остале обавезе, чиме се за извршење осталих обавеза ствара могућност да корисници који то желе могу да узимају кредите и да им ова примања буду предмет обезбеђења, што до сада није био случај (члан 118);
- права призната супружнику престају његовим накнадним заснивањем и ванбрачне заједнице (по садашњим прописима право престаје само у случају када корисник накнадно ступи у брачну заједницу) - члан 119.;

- брисана је одредба по којој се кориснику месечног новчаног примања (материјалног обезбеђења) и додатка за негу на лечењу у стационарној здравственој установи дуже од 30 односно 60 дана умањује признато право.

Чланом 120. став 3. прописно је да за борце НОР-а - припаднике Југословенске војске у отаџбини и Равногорског покрета и чланове њихових породица, правоснажна судска пресуда којом су осуђени због учешћа у борбама против партизанских одреда, Народноослободилачке војске и партизанских одреда Југославије, односно Југословенске армије, не представља сметњу за остваривање права по овом закону.

5. Управа за борачко-инвалидску заштиту, члан 123. Нацрта закона

Чланом 123. образована је Управа за борачко-инвалидска питања – при Министарству рада запошљавања и социјалне политике и утврђен делокруг њеног рада.

6. Поступак за остваривање права, чл. 124. до 159. Нацрта закона

У оквиру ове главе Нацрта закона уређена су питања везана за поступак остваривања права. У основи задржана су важећа решења, са следећим новинама:

- прописано је да се извршавање овог закона, у првом степену, поверава општинским односно градским управама, а у другом степену надлежном орбану АП Војводина (за општине са територије Војводине). Ове послове, до сада су (осим за спровођење Закона о правима цивилних инвалида рата) наведени органи обављали без правног основа. Овим се обављање ових послова усаглашава са уставним решењима и решењима из Закона о локалној самоуправи, по којима републичке прописе извршавају републички органи управе, а да се општини може поверити обављање ових послова само законом; битна новина је да се извршење ових послова у другом степену више не поверава управи Града Београда (члан 125.);
- таксативно су наведене општинске управе које су одређене као месно надлежни првостепени органи за одлучивање о правима лица са местом пребивалишта ван територије Републике Србије (до сада је ова надлежност одређивана подзаконским актом - упутством); овим подносиоцима захтева признаваће се права без могућности њихове исплате (члан 125. став 5.);
- прописано је формирање Републичке комисије за одлучивање о правима из области борачко-инвалидске заштите, која се састоји од седам чланова које именује Народна скупштина Републике Србије (по сада важећем пропису ову комисију образују четири члана које бира Народна скупштина и три члана које бира СУБНОР Србије); ова комисија одлучује, на основу дискреционог права, о признавању права на изузетно месечно новчано примање и о додељивању «Партизанске споменице 1941.» и «Равногорске споменице 1941.»; сем тога ова комисија, на захтев другостепеног управног органа, даје мишљење о признавању својства борца НОР-а, својства ратног војног инвалида из НОР-а и својства корисника породичне инвалиднине по основу палог борца НОР-а (члан 126.);

- прописано је формирање и општинских комисија од пет чланова које именује скупштина општине, а које дају предлог Републичкој комисији за одлучивање о праву на изузетно месечно новчано примање и о додељивању Споменице и даје мишљење општинском органу управе о признавању својства борца НОР-а и својства корисника породичне инвалиднине по основу палог борца НОР-а - члан 126. став 3.; (наведена Републичка комисија, односно општинске комисије, биле су образоване по садашњим прописима, али само за одлучивање о праву на изузетно месечно новчано примање; међутим, ове комисије су фактички престале са радом; са ширим (горе наведеним) надлежностима образовање комисија је обновљено 2005. године на основу Уредбе Владе, али комисије још увек нису формиране и нису започеле са радом);

Утврђивање својства борца учесницима НОР-а - припадницима Југословенске Војске у отаџбини, односно равногорског покрета, чланом 128. уређено је на другачији начин:

- припадницима Југословенске војске у отаџбини и Равногорског покрета, ово својство утврђују, као претходно питање, управни органи Републике Србије у поступку признања права по овом закону, с обзиром да прописима из области пензијског и инвалидског осигурања за њих није утврђена могућност признања посебног пензијског стажа по овом основу;
- осталим борцима НОР-а, борцима оружаних акција после 17. августа 1990. године и борцима рата у СРЈ 1999. године, ово својство утврђује се на основу решења надлежног органа по прописима о пензијском и инвалидском осигурању у Републици Србији којим им је време проведено у рату признато у посебан пензијски стаж (јер је прописима из области о пензијском и инвалидском осигурању њима то омогућено); при томе се више не тражи посебан стаж у двоструком трајању, већ може и једноструки стаж.

За борце евентуалних оружаних акција у миру после 10. априла 2003. године, односно евентуалног будућег рата, сада важећим законом из области пензијског и инвалидског осигурања, није предвиђена могућност утврђивања посебног пензијског стажа за време проведено у тим акцијама, односно рату. Чланом 128. став 2. прописано је да ће својство бораца у тим случајевима утврђивати надлежни орган борачко-инвалидске заштите.

Задржано је сада важеће основно решење да се својство бораца – припадника Југословенске војске у отаџбини и Равногорског покрета, утврђује само писменим доказним средствима, а изузетно и квалификованим сведоцима по захтевима поднетим до 31.12.2007. године;

- захтев за додељивање Споменице може се поднети најкасније до 31.12.2007. године (затварање рока), а решава се само на основу писмених доказних средстава (члан 128. став 4.);
- задржано је основно решење да се околности под којима је лице рањено, оболело, погинуло, умрло или нестало, доказује само писменим доказним средствима из времена када је лице рањено, оболело, погинуло, умрло или нестало. Изузетно, ове околности за припаднике Југословенске војске у отаџбини и Равногорског покрета могу се утврђивати и изјавама квалификованих сведока, по захтевима поднетим до 31.12.2007. године (члан 129. и 130. Нацрта закона);

- задржano је основно решење да се захтев за признање својства војног инвалида по основу оштећења организма насталог услед болести, може поднети у року од пет година од престанка околности под којима је болест настала; изузетно, захтеви припадника Југословенске војске у отаџбини и Равногорског покрета за признавање својства ратног војног инвалида по основу болести из НОР-а, може се поднети и до 31.12.2007. године; ово се односи и на захтеве за признавање права на породичну инвалиднину чланова породице лица, умрлог од болести у својству борца Југословенске војске у отаџбини и Равногорског покрета (чл. 129. до 132.);
- чланом 133. ст. 3. прецизирано је ко се сматра квалификованим сведоком чијом изјавом се својство борца НОР-а припадника Југословенске војске у отаџбини, односно Равногорског покрета; то је лице чије је својство борца утврђено писменим доказним средством и који је са борцем чије се својство утврђује био у истој јединици и на истој територији дејстава;
- прецизирано је да је за признавање својства цивилног инвалида рата, односно цивилне жртве рата неопходно да је оштећење организма, односно погибија, настала на територији Републике Србије, осим за случајеве напада на дипломатска и конзуларна представништва (члан 137).;
- задржано је основно решење института ревизије, тј. да сва решења донета у првом степену, којим се корисницима признају права, подлежу ревизији, Изузетак чине решења којим се кориснику материјалног обезбеђења без прихода од утицаја на право врши редовно годишње усклађивање права (чл. 141.);
- задржано је садашње решење да се против коначним решења у овој области може водити управни спор (члан 147);
- чланом 155. дата је могућност да се по праву службеног надзора могу укинути решења о правима признатим по прописима који се стављају ван снаге овим законом, а која су постала кончана у управном поступку до 1. јула 1998. године, тј. до дана ступања на снагу Закона о основним правима бораца, војних инвалида и породица палих бораца – којим је избрисан рок од пет година у којима се могао применити овај ванредни правни лек – утврђен прописима који су били на снази до тог датума;
- чланом 156. прописано је овлашћење Управе за борачко-инвалидску заштиту да води јединствену евиденцију података о корисницима права по овом закону, путем јединственог информационог система. Јединствени информациони систем биће основа за исплате права;
- чланом 147. прописано је које исплате права ће вршити општински орган управе, а које Управа за борачко-инвалидску заштиту: новина је да се ће се сва редовна месечна примања исплаћивати преко Управе, а преко општинских органа само једнократне исплате;

7. Обезбеђивање средстава за остваривање и коришћење права, чл. 160. до 162. Нацрта закона

Глава седма Нацрта закона уређује питања везана за обезбеђивање средстава за остваривање и коришћење права, углавном, на начин како гласе сада важеће одредбе.

Чланом 152. прописано је да контролу наменског коришћења средстава намењених за остваривање права по овом закону врши министарство надлежно за послове финансија. Одредба не представља новину у овој области, јер је у сада важећем Закону о основним правима бораца, војних инвалида и породица палих бораца прописано да савезна буџетска инспекција врши контролу трошења средстава савезног буџета намењених за борачко-инвалидску заштиту. Потпуним преношењем борачко-инвалидске заштите на републички ниво, овом одредбом прописује се и одговарајућа надлежност у контроли наменског коришћења средстава републичког буџета у овој области.

8. Надзор над радом органа у вршењу поверених послова државне управе, члан 163. Нацрта закона

У оквиру главе осам Нацрта закона утврђена су овлашћења министарства надлежног за борачко-инвалидску заштиту за вршење надзора над радом органа у вршењу поверених послова државне управе, у складу са законом којим се уређује државна управа.

9. Казнене одредбе, члан 164. Нацрта закона

Чланом 164. прописани су прекршаји и висине новчаних казни за учињене прекршаје за које се може казнити одговорно лице и извршилац послова у надлежном органу. У питању су случајеви када се чињењем или нечињењем врше повреде одредби закона битне са становишта осигурања материјалних и процесних претпоставки за остваривање законности.

10. Прелазне и завршне одредбе, чл. 165. до 181. Нацрта закона

Глава десет Нацрта закона – прелазне и завршне одредбе, садржи решења којима се уређује прелазак на примену новог закона у односу на законе који су важили до његовог ступања на снагу, полазећи од промена у стварима статусног карактера код појединих права и код одредаба о поступку. Већина тих решења садржи одредбе о поступању надлежних органа по службеној дужности у циљу ефикаснијег споровођења одредаба новог закона.

Основно решење је да се права призната по прописима који престају да важе, а која су утврђена и овим законом и даље користе под условима, у обиму и на начин утврђен овим законом (члан 165.).

Члан 172. уређује прелазна решења у вези са чланом 127. Закона о основним правима бораца, војних инвалида и породица палих бораца, којим су одредбе прописа донетих у ранијем периоду делимично задржане на снази у погледу стечених права носилаца «Партизанске споменице 1941», бораца шпанског националноослободилачког и револуционарног рата од 1936. до 1939. године и лица одликованих Оредном народног хероја и чланова њихових породица. Овим законом су ти прописи стављени ван снаге, уз следећа решења:

- права која су призната по тим прописима, а утврђена су и овим законом, оствариваће се у обиму и на начин прописан овим законом (та права су: стално месечно новчано примање годишње новчано примање за опоравак и бесплатна и повлашћена возња);
- право које је признато по тим прописима, а није прописано овим законом, задржано је као стеченао, уз прописивање да ће основ за његовог утврђивања бити просечна зарада без пореза и доприноса у Републици и уз прописивање начина његовог усклађивања по одредбама овог закона (право на додатак уз пензију);
- права која су призната по тим прописима а укидају се, јер се могу остварити по другим прописима или стога што нису прописана ни као права војних инвалида или чланова њихових породица по овом закону (та права су: право на бањско и климатско лечење, право на годишњи одмор, право на накнаду трошкова сахране);
- овим законом није обрађен Закон о основним правима лица одликованих орденом Карађорђевог звезде с мачевима, орденом Белог орла с мачевима и Златном медаљом Обилића, нити Закон о борачком додатку, јер по овим прописима нема корисника, нити се могу појавити нови корисници по тим прописима.

После 17. августа 1990. године, због општепознатих догађаја, корисницима права из области борачко-инвалидске заштите признатим од стране надлежних органа других република бивше СФРЈ, који су избегли у Републику Србију, успостављена је исплата тих права на основу података којима је располагала Поштанска штедионица у Београду, посредством које је вршена исплата тих права пре распада СФРЈ. За неке од ових корисника накнадно су прибављени управни предмети или докази о основу признања, а за друге нису. Чланом 173. Нацрта закона ствара се правни основ да се овим корисницима изврши превођење права која се исплаћују - на одредбе овог закона и да се тиме задрже у систему борачко-инвалидске заштите Србије. Ставом 3. члана 173. отклоњена је могућност накнадног укључивања у овај систем заштите корисника којима на дан ступања на снагу овог закона није вршена исплата.

Чланом 174. створен је законски основ да се у систему борачко-инвалидске заштите по овом закону задрже и корисници којима је борачко-инвалидска заштита у Србији успостављена на основу Протокола о сарадњи Министарства за рад, здравство и социјалну политику Савезне Републике Југославије и Министарства за питања бораца, жртава рата и рада Републике Српске у области борачко инвалидске заштите потписаног у Бањалуци 26.06.2000. године и Протокола о сарадњи Министарства за социјална питања Републике Србије и Министарства рада и борачко инвалидске заштите Републике Српске у области борачко инвалидске заштите, потписаног у Београду 27.11.2003. године, допуњеног 18.11.2005. године. Ради се о корисницима борачко-инвалидске заштите који су, због ратних околности у другим републикама бивше СФРЈ, избегли у Републику Србију и у њој (накнадно) добили држављанство Републике Србије.

Чланом 176. створен је законски основ да се изврши накнадна исплата потраживања војних инвалида, цивилних инвалида рата и корисника породичне инвалиднине, којима у периоду октобар 1999. до марта 2002. године није вршена исплата примања у законом прописаним износима.

За права која су призната по прописима који престају да важе, а која су аналогна правима утврђеним овим законом (чланом 177.) прописани су рокови у којима ће се, по службеној дужности, преиспитати и превести на права по овом закону. При томе, корисници тих права могу задржати исти обим права (нпр: ортопедски додатак, додатак за негу и помоћ), остварити већи или мањи износ права или изгубити право због неиспуњавања новописаних породичних и имовинских услова (нпр: стално месечно новчано примање, изузетно месечно новчано примање, примање на име разлике између гарантованог износа и оствареног сталног месечног новчаног примања, додатак за негу корисника месечног новчаног примања II степена,

повећање месечног новчаног примања због везаности за постељу, месечно новчано примање, породични додатак, инвалидски додатак, основна новчана накнада и изузетна новчана накнада). Ради превазилажења тренутног (неповољног) ефекта овог превођења, прописано је задржавање повољнијих износа признатог права на материјално обезбеђење до 31.12.2007. године. За права призната по прописима који престају да важе, а која нису прописана овим законом, утврђена је обавеза да надлежни органи донесу решења о њиховом престанку у року од 30 дана од дана ступања на снагу овог закона, која ће имати правно дејство од првог дана наредног месеца од дана ступања на снагу овог закона.

Решења о престанку исплате признатих права корисницима у иностранству донеће се у року од 30 дана од дана ступања на снагу овог закона, која ће имати правно дејство од првог дана наредног месеца од дана ступања на снагу овог закона.

Одредбом члана 142. став 1. одређен је рок од три месеца за ревизију првостепених решења којима се признају права прописана овим законом. Чланом 177. став 7. Закона прописано је да се ревизија решења која подлежу ревизији, изузетно, може извршити и после рока од три месеца, како би се надлежним другостепеним органима омогућило да остваре кадровске и друге могућности за извршење послова ревизије првостепених решења.

Одредбама чл. 180. и 181. наведени су прописи који се стављају ван снаге ступањем на снагу овог закона (сви сада важећи прописи из области борачко-инвалидске заштите и заштите цивилних инвалида рата) и прописано да закон ступа на снагу осмог дана од објављивања у «Службеном гласнику РС», осим одредаба које се односе на право на материјално обезбеђење - које ће се примењивати од 01.04.2007. године.

V. ОБЕЗБЕЂИВАЊЕ ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА

Имајући у виду да се поједина права из ове области признају у зависности од породичних и имовинских прилика корисниковог домаћинства, као и у зависности од других посебних услова, тешко је прецизно навести финансијске ефекте нацрта овог закона, јер се не може прецизно утврдити могући број корисника по новом закону:

- доћи ће до признања нових корисника због укључивања у заштиту новог круга бораца:
 - а) укључивање у заштиту учесника НОР-а од 01.01.1944. године до 15.05.1945. године (неопходност изједначења заштите ових бораца на нивоу Републике);
 - б) укључивање у заштиту припадника Југословенске војске у отаџбини и Равногорског покрета (корисници који су у заштиту уведени законом о изменама и допунама Закона о правима бораца, војних инвалида и чланова њихових породица («Службени гласник РС», бр. 137/04) који је донела Народна Скупштина Републике Србије, за чију примену нису посебно обезбеђена финансијска средства, а чији ефекти би се исказали почев од 2007. и у каснијим годинама, тј. након окочања управних поступака покренутих након ступања на снагу тог закона);
- доћи ће до смањења броја постојећих корисника права – због прописивања рестриктивнијих услова за остваривање признатих права.

Нацртом закона прописана су решења којима би се постигло да за његову реализацију буде потребан мањи износ средстава од износа који је потребан за реализацију сада важећих прописа из ове области. У том циљу, имајући у виду горе наведено, предложена су

следећа решења (која ће се примењивати од првог дана наредног месеца по ступању на снагу овог закона):

- промена начина усклађивања признатих права;
- укидање права која нису прописана овим законом и укидање исплате признатих права корисницима који немају место боравка, односно пребивалиште на територији Републике Србије;
- нова основице за одређивање права;
- рестриктивнији услови за остваривање задржаних права.

Из изнетог се може закључити:

У примени Нацрта закона доћи ће, с једне стране, до повећања броја корисника права (због стварања нових основа за њихово увођење у систем борачко-инвалидске заштите), а с друге стране, до смањења броја корисника признатих права (због прописивања оштријих услова за остваривање признатих права). Тиме ће се, оријентационо, задржати садашњи број корисника права. Умањење износа средстава за реализацију Нацрта закона, у односу на средства потребна за реализацију сада важећих прописа, постићи ће се променом начина усклађивања права, укидањем појединих права, рестриктивнијим условима за признање задржаних права и престанком исплате признатих права корисницима са местом боравка, односно пребивалишта ван територије Републике Србије.

* * *

За реализацију сада важећих прописа у 2006. години Министарство рада, запошљавања и социјалне политике је тражило обезбеђење износа од 13.530.323.090 динара, али је Законом о буџету за 2006. годину одобрен износ од 10.610.000.000 динара, тј. износ који је за 2.920.323.090 динара мањи од потребног.

На основу ефеката који ће се постићи овим законом, за реализацију прописа из ове области у 2006. години, потребно је обезбедити средства у износу од 11.110.000.000 динара. Ово под претпоставком да ће предложени закон бити благовремено усвојен, тако да ступи на снагу пре 1. априла 2006. године. У односу на средства одобрена Законом о буџету за 2006. годину, потребно је обезбедити додатна средства у износу од 500.000.000 динара. Међутим, из изнетог, јасно је да се (у суштини) не ради о обезбеђењу додатних средстава, већ о корекцији износа одобреног Законом о буџету за 2006. годину и то у мањем износу од износа који би требало обезбедити без примене предложеног закона. У циљу бржег остваривања наведених ефеката предложеног Нацрта закона, требало би обезбедити што хитније усвајање овог закона.

Напомињемо да ће се средства утрошена у 2006. години, уз увећање за проценат раста зарада, односно трошкова живота, задржати и у 2007. години. Почев од 2008. години, као и у наредним годинама, доћи ће до знатног смањења потребних средстава, због напред изнетог, као и због наглог повећања стопе смртности корисника ових права (имајући у виду да је више од 50% корисника у позним годинама живота).

* * *